

A 23. ZSOLTÁR EXEGÉZISE

Szűcs Sándor – 2001.

מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה רַעִי
לֹא אֶחָסֵר:
בְּנֵאוֹת דָּשָׁא יִרְבִּיצֵנִי עַל־מִי
מִנְחֹת יִנְהַלֵּנִי:
נַפְשִׁי יִשׁוּבֵב יִנְחֵנִי בְּמַעְגְלֵי־צַדִּיק
לְמַעַן שְׂמוֹ:
גַּם כִּי־אֵלֶךְ בְּגֵיא צַלְמוֹת
לֹא־אִירָא רַע כִּי־אֶתֶּה עִמָּדִי
שִׁבְטֶךָ וּמִשְׁעֶנְתֶּךָ הִמָּה יִנְחֵמֵנִי:
תַּעֲרֹךְ לִפְנֵי שַׁלְחַן נֶגֶד צַרְרֵי
דִּשְׁנֹת בְּשֶׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסֵי רְוִיָּה:
אֵךְ טוֹב וַחֲסֹד יִרְדְּפוּנִי כָּל־יְמֵי
חַיִּי וְשִׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוָה
לְאֶרֶךְ יָמִים:

I. A ZSOLTÁR HÁTTERE

A 23. Zsoltár műfajilag nehezen sorolható be valamely zsoltár-csoportba, vannak hitvallásszerű- (1b-3.v.) és nagyon személyes (4-5.v.) részei egyaránt.

A dávidi szerzőséget a zsoltárokkal kapcsolatban majd minden teológus kétségbe vonja. Tény, hogy vannak zsoltárok, amelyek ugyan a מִזְמוֹר לְדָוִד felzettel kezdődnek, de megemlítik a Templomot (24:7), amelyek szerint Dávid a múltban élt (89:50) vagy amely szerint Jeruzsálemet újjá kell építeni (51:20). Mindezek ellenére mind a zsidó, mind a keresztyén hagyomány a zsoltárokat Dávidnak tulajdonítja.

A 23. Zsoltár esetében sincs semmiféle bizonyíték arra nézve, hogy a szerző Dávid lett volna.

II. A ZSOLTÁR SZERKEZETE

A zsoltár három strófából áll, amelyek témájukban egymással párhuzamosak, ritmikájukban azonban egységesek:

1. strófa:	1-3a.v.	pásztor
2. strófa:	3b-4.v.	vezető
3. strófa:	5-6.v.	vendéglátó vagy házigazda

III. EXEGÉZIS

1.vers

מְזַמֵּר לְדָוִד יְהוָה רֵעִי לֹא אֶחְסָר:

Az ÚR az én pásztorem, nincs hiányom (semiben)/nem szűkölködöm

מְזַמֵּר – zsolttár

לְ + דָוִד - Dávidé

יְהוָה - ÚR

רֵעִי Qal part. + sg.1.suff. – pásztorló+m = pásztor+om

לֹא - nem

אֶחְסָר Qal imperf. – hiányolni valamit, szűkölködni valamiben

מְזַמֵּר - a זָמַר gyök jelentése „énekelni, dicsérni, hangszeren játszani”. Ezt erősíti a LXX σαλμος fordítása is. Az ige második jelentése „tépni”, ezt a „húrokat tépni” értelemben lehetne a zsolttárokra vonatkoztatni. Csak a Zsolttárok könyvében fordul elő 75 alkalommal, kizárólag az Úr tiszteletére énekelt zsolttár értelemben.

רֵעִי - pásztor, (רֵעִי Qal part.)

A pásztorkép Istennel kapcsolatosan igen gyakori az Ószövetségben (pl. 1Móz 48:15, 49:24, Ézs 40:11, 49:9-10, Ez 34:11-19, Mik 7:14), különösen a Zsolttárok könyvében (pl. 79:13, 80:2, 95:7, 100:3), de megtalálható a környező népek vallásos gondolkodásában is. A képes beszéd műfaja: metafora.

לֹא אֶחְסָר - nincs hiányom, nem szűkölködöm (אֶחְסָר Qal imperf.)

Az imperfectum kifejezi, hogy ez az állapot nem alkalmi jellegű, tehát nem csak épp ebben a pillanatban nincs hiánya semiben, hanem ez jellemző az életére.

2.vers

בְּנֵאֻת דְּשֵׁא יִרְבִּיצֵנִי עַל־מֵי מְנַחֹת יִנְהַלֵּנִי:

Szép(?) mezőn legeltet engem, csendes vizekhez/mentén vezet/terel engem.

בְּ + נֵאֻה - szép, kedves (?)

דְּשֵׁא - friss (zöld) fű

רִבַּץ hifil.imperf.+ sg.1.suff – fektet engem

[a kritikai apparátus szerint itt érne véget a mondat]

לְ + מֵי cstr. – vizek+hez

מְנַחֹת - csöndes, nyugodt (hely)

יִנְהַל piél.imperf.+ sg1.suff – vezet, segít, ellát

יִנְהַל - vezet: az ókori keleten – szemben például a magyar gyakorlattal – a pásztor a nyáj előtt haladt, nem mögötte, tehát vezette és nem terelte. Ez különösen a következő versben válik hangsúlyossá, amikor a nehézségek közepette (a sötétség völgyében) a pásztor a nyáj előtt halad, hogy megvédje az övét. Ezt az ígét egyébiránt a „Paradicsomba való vezetés” terminus technicusaként tartják számon, v.ö. Zsolt 5:9.

3.vers

נַפְשִׁי יִשׁוּב וְיִנְחַנֵּי בְּמַעְגְלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׂמוֹ:

Életemet megújítja, vezet engem az igaz nyomon (úton) az ő nevéért

נפש - élet, lélek

שוב piél.imperf. – (meg)fordít; piélben (polélban): visszafordít, megújít, restauál

נחה hifil.imperf.+sg.1.suff – vezet+engem

בב + מִדְּרָגָל + צָדִק - igaz (erkölcsileg) + nyom + -on/-ban

לְמַעַן - valamiért, valamire tekintettel

שׁוֹךְ sg.3.masc.suff. – ő neve

A שׁוֹב ige nem csupán külső megfordulást, hanem az életfolyás, a magatartás megváltoztatását is jelenti, elsősorban a rossz (az eredetitől eltérő) irányból való visszafordulás kifejezése.

A נפש-hez általában a „lélek” visszaadást társítjuk, helyesebb azonban az egész életet, a testet és a lelket együtt érteni alatta.

נחה - vezet: lásd az előző versnél!

Az ő nevéért – ez minden bizonnyal metonimikus szerkezet, *személyének*, amit neve fejez ki *nagysága, dicsősége* az, ami erre a meg nem érdemelt gondviselésre ösztönzi: hiszen teremtőnk és atyánk – ebben a zoltárban pásztorunk ő.

4.vers

גַּם כִּי־אֵלֶיךָ בָּנִיא צְלֻמֹּת לֹא־אִירָא רָע כִּי־אֵתָהּ עֲמָדִי שְׁבֹטְךָ וּמִשְׁעֲנֹתֶיךָ הִמָּה יִנְחַמְנִי:

Ha a sötétség völgyében járok is, nem félek a gonosztól, mert botod és támaszod megnyugtatnak engem.

גַּם + כִּי - ha ... is

הֵלֶךְ qal.imperf. – járok, megyek

בב + גְּדִיא cstr – völgy(é) + -ben

צְלֻמֹּת - sötétség, átvitt értelemben: halál

לֹא + יִרָא qal.imperf. – nem + félek

רָךְ - rossz, gonosz [-tól]

כִּי - mert

אֵתָהּ - te

עִמָּךְ + sg.1.suff – velem

שְׁבֹט - bot

מִדְּשָׁדָנָה - támasz(kodó bot)

הֵן - azok

נחה piél.imperf.+sg.1.suff – (meg)vígasztal, (meg)nyugtat + engem

יִרָא - A félelem új elem a zoltárban, eddig inkább hitvallásszerűen beszélt Istenről, mint pásztoráról, itt viszont már megjelenik a bizalom erőteljes érzelmekkel járó kifejezése is.

A בָּנִיא צְלֻמֹּת átvitt értelemben a nehézség óráira, a veszedelem pillanatára vonatkozik. A pásztor gondoskodása tehát nem függ a körülményektől, még a legnagyobb bajban is számítani lehet rá. Ez a kifejezés a következő helyeken szerepel még: Zsolt 44:20; 107:10.14.

A pásztor két botja között van különbség. Az egyik (שֶׁבֶט) vasalt bot, amely megfelelő fegyver a vadállatok vagy a rablók elleni védekezésben. A másik viszont (מִדְשֵׁדָנֶת) a pásztor hosszú botja, amelybe támaszkodva pihen, és amelynek kampós végével vissza tudja terelni, vagy a gödörből ki tudja emelni az eltévedt, bajba jutott juhokat.

5.vers

תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שְׁלֶחַן נֶגֶד צָרְרִי דִשְׁנֹף בְּשֶׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסֵי רְוּיָהּ:

Asztalt terítesz nekem üldözőim előtt, és megújítod (megkened) olajoddal fejem, poharam csordultig van.

רָרַךְ qal.imperf.sg.2. – helyez, tesz, felhalmoz

לְךָ + פָּנֶיךָ cstr + sg.1.suff. – előtttem

שֶׁדֶלְחָךְ - asztal(t)

נֶגֶד - valaki/valami előtt

צָרַר qal.part.pl. + sg.1.suff. – üldöző+im

דִּשְׁנֵךְ piél.perf.sg.2. – feléleszt, megújít

בֶּבַי + שֶׁמֶןךָ - olaj (kövérje, zsír)

רֹאשִׁי + sg.1.suff – fejem

כּוֹסֵי cstr + sg.1.suff. – pohár+am

רְוּיָהּ - túlcsordult, annyira tele van

Az asztal megterítése Isten gondviselésének képes beszéde. A נֶגֶד צָרְרִי megint arra utal, hogy Isten gondviselését a gonoszok – a zsoltáros üldözői – sem tudják semmissé tenni, tehát Isten kegyelméből a körülmények nem szakíthatnak el.

כּוֹסֵי - a Septuaginta visszaadása a héber sg.1-gyel ellentétben sg.2-ben: καὶ τὸ ποτήριόν σου = „poharad”.

6.vers

אֵךְ טוֹב וְחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל־יְמֵי חַיִּי וְשִׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוָה לְאַרְךָ יָמַיִם:

Biztosan a jóság és kegyelem hajtanak engem életem minden napján, és az ÚR házába fogok megtérni, míg napjaim tartanak.

אֵךְ - valóban, biztosan

טוֹב - jó(ság)

חֶסֶד - kegyelem, (szövetségi) hűség

רָדַף qal.imperf. + sg.1.suff. – üldöz, hajt + engem

כָּל־ + יוֹם cstr.pl. - minden napjain

חַיִּיךָ cstr.pl. + sg.1.suff. – életem

שׁוּב qal.perf. + וָךָ consec. – (meg)fordulok, vissza(térek)

בֶּבַי + בְּיְהוָה + בֵּית - az ÚR házában

לְאַרְךָ + דְּךָ - hosszámig

יָמַיךָ - napjaim

Itt megszakad a zsoltár képes beszéde, kilép a hasonlatból, és megnevezi Isten jóságát és kegyelmét, amelyek életét végigkísérik.

A Septuaginta a vers elejét (אֵד טוֹב) az ötödik verssel köti össze. Ezen kívül a טוֹב sg.2-vel suffikálva van (kegyelmed).

וְשָׁבְתִי בְּבֵית־יְהוָה - a héber szöveg szó szerint arra utalhat, hogy részt vesz (visszatér) az évenkénti zarándokutakon Jeruzsálemben az Úr házához. A Septuaginta fordítása itt is eltér a hébertől: καὶ τὸ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ κυρίου – azaz „az Úr házában fogok lak(oz)ni ...”. A mai bibliafordítások ezt az értelmezést vették át.